

յատկանիշներուն՝ նշաններուն երեւումը այդ վերջիններուն վրայ և իրենց կեանքին մէջ:

Ոչ միայն Պօղոսի, այլ նաեւ ամէն նրեմաբիս քրիստոնեայի պարտականութիւնն է ուրեմն կարենալ ըսել. «Ես զջարչարանս Քրիստոսի ի մարմնի իմում կրեմ»: ու մը-խիթարուիլ՝ Քրիստոսի կամ Քրիստոնէութեան կրուած, այսինքն, Աստուծոյ թագաւորութեան երկրի վրայ տարածման համար յանձն առնուած հոգեբու և անձկութեանց վիշտերու, տառապանքներու և տանջանքներու, ֆիզիզական և հոգեկան տուգայտանքներու, զրկանքներու եւ հալածանքներու, բարեկամներէ և թշնամիներէ, օտարներէ և իւրայիններէ իրենց վրայ խուժուած և կուտուած նեղութեանց արդիւնքներով, որոնք Քրիստոսի հոգւոյն նշաններն են իւրապէս եւ քրիստոնէական բարոյականով ներշնչուած նկարագիրի մը կազմութեան անհրաժեշտ պայմանները:

Ներկայիս, ճարտարական հետապնդութեանց և ընկերային սկզբունքներու անհամաձայն բռնազորածման այս դարուն, երբ մարդիկ նշանաւոր հանդիսանալու համար իրենց ունի ու ուժը անդադրում կը տանջեն բոլորովին տարբեր ուղղութեանց վրայ, ի՞նչ գերմարդկային ճիգերու պէտք կայ արդարեւ որպէսզի այդ հոգին եւ այդ բարոյականը չզգալին մղելէ մեծ սիրտերը և հզօր կամքերը՝ զոհողութեան այսինքն «չար-չարանք»ի ճամրով միայն երթալու ճշմարտութեան, այսինքն Աստուծոյ սիրոյն, ապացուցանելով զայն՝ մարդկութեան բարւոյն, աշխարհի խաղաղութեան եւ տիեզերական եղբայրութեան համար խորապէս զգացուած կենդանի սիրով մը:

Թ. Ե. Գ.

ՔՐԻՍՏՈՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ

ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Բ. ԿՈՐՆԹ. ԹՈՒՂԹԻՆ ՄԷՋ(*)

Պօղոս Առաքեալի գրած Թուղթերուն մէջ, մասնաւորաբար անոնք որ մեզի հասած են, կարեւոր տեղ մը կը զբաւէ երկրորդ Կորնթ. Թուղթը: Կորնթոսի եկեղեցին Պօղոսի ստեղծագործութիւններուն ամենէն գեղեցիկներէն մին է, ինչպէս ինք ալ կը գրէ Ա. Կորնթ. Դ. 15 համարին մէջ: Յունաստանի մէջ տիրող քաղաքական պայքարի ոգին, որ կը յուզէր այդ շրջանի յունական բոլոր ոստանները, կ'անգրաւ դառնար նաեւ քրիստոնէական եկեղեցիէն ներս: Յունական ռամկավարութեան քաղցկեղն էր որ կը ճարակէր քրիստոնէական համայնքին մէջ: Ասկէ զատ, Կորնթոս որ Ատտիկեան նահանգին թագուհին էր, 146ին Ն. Ք. կործանուելէ յետոյ Հռոմ մայեցի Mummus կուսակալին կողմէ, մօտ դար մը ետք վերաշինուեցաւ Յուլիոս կեսարի կողմէ եւ իր բնական դիրքին պատճառաւ՝ Յունաստանի և Պէլոպոնէսի միջեւ գտնուելով, եղաւ Յունաստանի տնտեսական, քաղաքական եւ մշակութային կարեւոր կենդանիներէն մին: Այդ շրջանին այս քաղաքը ապականութեան, զգայապաշտութեան և սկեպտականութեան տիղմին մէջ ինկած էր. անկարգ ապրիլ կը եօանակէր Կորնթոսի կեանքով ապրիլ: Այս քաղաքին ապականութեան տարտամ առձագանգը կը գտնենք նաեւ Հեթանոս մատենագիրներու մօտ, ընդհանուր այս ապականութեան մէջ, համեմատաբար աւելի մաքուր կենցաղ մը ունէին քրիստոնեաները. ու այս պատճառով է որ Կորնթացւոց Թուղթերուն մէջ երկրորդական գիծի կուգայ դաւանաբանական տարբը և աւելի աչքի կը զարնէ բարոյական և անձնական տարբը:

Հետեալբար, Կորնթացւոց Բ: Թուղթին մէջ, վարդապետական (didactique) տարբը

(*) Հատուած մը յօդուածագիր վարդապետի ներդապետական աւարտաճառէն (thèse):

երկրորդական է. վարդապետությունն և քրիստոնեական ուսուցումը թէև կան անոր մէջ, բայց պատահական են: Թուղթին հիմնական նկարագիրը անձնական է. այս Թուղթը, առաքելային վստահութամբ հեղինակութեան եւ նկարագրին պայտականութեան նուիրուած ջատագովությունն մըն է: Ա. Կորնթ. Թուղթն ալ վարդապետական ճառ մը չէ, ինչպէս նաեւ բոլոր մեծ ու փոքր Թուղթերը Պողոսին^(*):

Բ. Կորնթ. Թուղթին մէջ, իրական կարեւոր վարդապետությունը որուն կը հանդիպինք, յարուբեան վարդապետութիւնն է. Կորնթոսի մէջ ոմանք կը մերժէին և չէին հաւատար Թարութեան վարդապետութեան: Բ. Կորնթ. Թուղթին մէջ, աւելի ինչպէս է քրիստոնեական ուսուցումը թէ՛ իր վարդապետութիւնն և թէ՛ իր բարոյական կեանքի կանոն. չենք հանդիպիր հոն մարգալանական (anthropologique) և փրկաբանական (sotériologique) գաղափարներու. ունի սակայն *christologie* (christologie):

Քրիստոսաբանութիւնը. — Այս Թուղթի քրիստոսաբանութիւնը նոյն է միւս Թուղթերու մէջ շօշափուած քրիստոսաբանական կէտերու հետ. Յիսուս Քրիստոս «Աստուծոյ Որդին» է (Ա. 19), և «Անովն է որ բոլոր քրիստոնեաները կ'ապրին» (Ա. 21, Բ. 14). Քրիստոսի նախազոյութիւնը կ'ապացուցուի այս խօսքով. «Աւան ձեր աղքատացաւ որ մեծատունն էր» (Ը. 9), «ամենէն միստիկ և խորունկ բացատրութիւնը՝ Բանին Մարդեղութեան անխորհրդելի համար. անիկա աղքատ էր իր ծնունդէն սկսեալ, թէև Անիկա իր մարդկային կեանքին մէջ ունէ հարստութիւն և նւթական մեծութեւն»:

(*) Պողոսի աստուածաբանութիւնը, իրեն տրուած աստուածային յայտնութեանց գումարն է. Պողոս մեզի աստուածաբանութեան նախատարերքը կուտայ. այսպէս Գաղաթ. Թուղթով լիքսեմական դաւանաբանութեամբ՝ իսկ Ա. և Բ. Կորնթ. Թուղթերով՝ բխտեմական բարոյագիտութեան. բայց ինք ուղիակի աստուածաբանութիւն չի մշակեր, բառին գիտական և իմաստաբարձական առումով: Պողոս կը մտածէ *systématique* կերպով, այսինքն, միայն և յարակից, բայց դրաութիւնը իրը է և իր մտածումը դրաութեան վերածելու համար, պէտք պիտի ունենար լեցնելու իր մտածումին մէջ կարգ մը թերութիւններ, արամականական ամբողջ մը կարգման և եղբայրացութեան մը հասնելու համար, ինչ որ աստուածաբանի մը գործն է և ոչ թէ առաքելային:

Թիւն չի զոհարերեց, բայց մերկանալով իր աստուածային փառքէն, եւ մարդկային մարմին առնելով Անիկա զոհարերեց աւելի քան ինչ որ մարդ կրնայ հասնել^(*):

Ան մահնուն համար մեռաւ (Ե. 15) և Անոր միջոցաւ Աստուած գոհեղ հաշտեցուց իրեն հետ (Ե. 18-21)^(**):

Անիկա մեռելներէն յարութիւն առած է և Անով մենք ալ յարութիւն պիտի առնենք (Դ. 14). Հին Կտակարանի մէջ, Եւրոպայի տրուած կարգ մը մակերիւններ այժմ կը տրուին հոս Յիսուսին:

Թէ Ա. Կորնթ. և Բ. Կորնթ. Թուղթերուն մէջ չկայ յոտակորէն աստուածութեան և եւ ներդրութեան վարդապետութիւն, բացի օրհնութեան այն ձևէն, զոր ունինք Բ. Կորնթ. Թուղթին վերջաւորութեան, «Շնորհք Տեառն մերոյ Յիսուսի, և Անին Աստուծոյ և Հաղորդութիւն Հոգւոյն Մերոյ (ԺԳ. 13), իսկ Ա. Թուղթին ԺԲ. 4-6 համարներուն մէջ «միւսնոյն հոգին, . . . միւսնոյն Տեղը, . . . միւսնոյն Աստուծոյ» թերեւս կարելի է ընդունել իր ակնարկութիւն երրորդութեան վարդապետութեան:

Յարութեան վարդապետութիւնը. — Մեկնիչներէն ոմանք կը կարծեն թէ Պողոսի մտածումը մեր յարութեան կերպի մասին, որոշ զարգացում կրած է Բ. Կորնթ. Թուղթին գրութեան ժամանակ (չ. 57 թուին, աշխան): Իրապէս ալ Պողոս Առաքել մարմիններու մասին Ա. և Բ. Կորնթ. Թուղթերուն մէջ տարբեր կերպով կ'արտայայտուի. այսպէս, Բ. Կորնթ. Ե. 1-10 համարները որոնք կը շօշափեն յարութեան վարդապետութիւնը գոհաւոր պիտի ըլլար հաշտեցնել Ա. Կորնթ. ԺԵ. 20-25 համարը:

(*) Հմտ. Փիլիպ. Բ. 7 համարը, ուր կը կարդանք. «Ջանձն ունայնացուց» *εαυτον εκένωσεν*, և առիճ ծագած է *Kenosis* աստուածաբանական բառը, որուն վրայ կառուցուած է անձն-անայնացումի (self-emptying) վարդապետութիւնը, այսինքն՝ Աստուածորդուն կողմէ լքումը աստուածային առանձնաշնորհութեան, երբ որ մարգալացաւ աւ. ան. Անոր ակնարկութեամբ Ս. Աթոռաւ ըսած է և աստուած մարդացաւ որպէսզի մարդը աստուածանայ:

(**) Այս հաստատածը նկատուած է բարձրագոյն կէտը Առաքելային ուսուցումին Բ. Թուղթին մէջ, և իր բոլոր ուսուցումներուն մէջ ամենէն խորունկ և կարեւոր կէտը, որովհետեւ այս խօսքին մէջ է ամբողջութեամբ քառութեան խորհուրդին լրումը:

Ֆերուսն հետ, և Նոյնիսի Բ. Կորնթ. Ե. 1-6 համարները Նոյն գլխուն 6-10 համարներուն հետ:

Ոմանք կը կարծեն թէ Պողոս ցաւագին փորձառութիւն մը ունեցաւ Ա. և Բ. Կորնթ. թուղթներուն գրուածքն աւելցնելով, երբ կարճ այցելութիւն մը տուաւ Կորնթոսի Ա. կեղեցիին, և այդ փորձառութիւնը այնքան ցնցեց իր մտածումն ու հոգին որ ստիպուեցաւ չափով մը եղանակաւորել իր հաւատալիքները մարմնոյ յարութեան, երկրորդ գալուստեան և վերջին դատաստանի մասին. իսկ ուրիշներ ալ կը կարծեն թէ իր յարաբերութիւնը Ապողոսին հետ, որ աղեքսան դրեան մտածումով մշակուած միտք մըն էր, ստիպեցին զինք փոխելու իր սենտուրիները:

Պողոս երբ կը խօսի վերոյիշեալ վարդապետական և աստուածաբանական կէտերու շուրջ, կը գործածէ Ս. Գրական բացատրութիւններ, որոնք մեծ մասամբ խորհրդանշական են և դժուար է միշտ գտնել խորհրդանշաններ որոնք ամէն պարագայի տակ ներդաշնակ ըլլան:

Միւս կողմէ Պողոս այս խորունկ խորհուրդներու մասին, պէտք եղած յստակ տեսութիւն չունի. իր տեսութիւնը մտքին մէջ կը պահէ և կը ջնանայ միշտ իր լիզուն պատշաճեցնել այդ ճշմարտութեան արտայայտութեան. բայց այս հարցերու շուրջ համոզումի այնքան լրջութիւն ունի որ կարծես անիկա իր մէջ աստուածային intuition է և իր այդ համոզումը կը վերանցէ փորձառութիւնը և ինք մարգարէի մը ներշնչումով կը յայտարարէ ինչ որ իրեն յայտնուած է. ինք անձնապէս համոզուած է կարգ մը ճշմարտութեանց բացարձակ ըստուգութեան. այսպէս թէ՛ Քրիստոս մեռաւ և յարեաւ, թէ՛ այն հաւատացեալը որ ի Քրիստոս կը ննջէ պիտի յառնէ Անոր նման, եթէ իր կեանքը Քրիստոսի քաղաքած ճշմարտութեանց եւ սկզբունքներու համաձայն կեանք մը եղած է՝ Քրիստոսնեան պիտի չբաժնուի Քրիստոսն ո՛չ այս կեանքին մէջ և ո՛չ ալ մահուան մէջ. հետեալ բար հանդերձեալ կեանքը մինչ և այն իրականութիւններէն որուն վրայ կը սենեռուի քրիստոսեանային նայուածքը. և ամէն անգամ որ առիթը կը ներկայանայ այս նիւթերու շուրջ խօսելու իր համոզումը կը

յայտնէ այնպիսի բառերով որոնք ժամանակին հասկնալի եղած պէտք է ըլլան Կորնթացոց: Այն մարդը որ գրեց Ա. Կորնթ. ԺԵ. գլխուն մէջ, յարութեան մասին այդ հոյակապ գլուխը, կարողութիւն պիտի չունենար փոխելու իր կարծիքները, որոնք կը պատկանէին արդէ աստուածաբանի մը. իրեն համար իր յոյսը ճշմարտութիւն մըն է որուն համար ինք պատրաստ է ապրելու և մեռնելու. մեռնիլ և Քրիստոսի հետ ըլլալ, իրեն համար միեւնոյն բանն է, յարութեան յոյսին համազօր:

Ասիկա բանաւոր բացատրութիւնն է այն երեւութական տարբերութեան որ կայ Բ. Կորնթ. Ե. 1-10 համարներուն և Ա. Կորնթ. ԺԵ. 20-25 համարներու միջեւ:

Ա. Կորնթ. ԺԵ. գլխուն մէջ կը խօսի այն Կորնթացիներուն որոնք կ'ուրանային մարմնոյ յարութիւնը, զայն անհասկնալի դանելով. Պողոս զանոնք կը վստահացնէ ըսելով թէ յարուցեալ մարմինը ճաբեք պիտի ըլլայ նիւթական մարմինն. բնական նիւթական մարմինը — կամ երկրաւոր տաճարը — պիտի ալլափսխուի, պայծառաւ կերպով:

Կորնթացիք տակաւին կը խորհէին թէ անորոշ ժամանակ մը կայ մահուան և յարութեան միջեւ. Ա. Կորնթ. Թուղթը այս հարցով ալ զբաղած էր. անոնք որ պիտի ապրին մինչև Քրիստոսի երկրորդ Գալուստը (Parousia) (*) այս երկրի վրայ, անոնց նիւթական մարմինը պիտի փոխուի հոգեւոր մարմնի. իսկ անոնք որ մեռած են Parousia-էն առաջ, անոց գոյովիւնակն ու հոգեւորիւնակն աւելի նպատաւոր պայմաններու մէջ պիտի ըլլայ քան ապրողներուն վիճա-

(*) Բ. Գալուստ (Parousia) տառապէս կը նշանակէ «ներկայութիւն». Թեքնիկ եզր մը. Նոր կտակարանի մատենագրութեան մէջ կը գործածուի Քրիստոսի երկրորդ Գալուստին վերաբերմամբ և որ կը կոչուի նաև «Գայսեմոքսիս», «երեւում», և կամ «Օր Տեսում» (Ա. Թեաղ. Բ. 19, Գ. 13, Դ. 15, Բ. Թեաղ. Բ. 1-8, Ա. Կորնթ. ԺԵ. 23, Թակ. Ե. 7, Մատթ. ԺԳ. 3): Parousia-ն պիտի գրէ մարդկային պատմութեան ընթացքը և ասիկա պիտի նշանակէ յաւիտաններու վախճանը. զայն պիտի կանխեն երեք մեծ զէպքեր, արտաքին աշխարհի երկայնիւրէն զատ, Հիւրք վերջնական դարձ, Վերջին եւ ընդհ. ասպատակութիւնը և Նեոք (Բ. Թեաղ. Բ. 3, 8):

կը, որովհետեւ անոնք աւելի մօտ պիտի ըլլան Քրիստոսի (*):

Հրէական աստուածաբանութիւնն ալ այս նկիւթբու շուրջ նախապէս շատ կոշտ, զգալիական և նոյնիսկ քաղաքական տեսութիւններ ունէր, որոնք ժամանակի ընթացքին որով զիմայեցումներ կրեցին, և որոնցմէ ազդուած է Պօղոսի մտածումը, այսպէս. (**)

1) Երեմ. ԾԱ. 57 համարի մէջ, մահուան քունը ոչ միայն տեական, յաւիտեանական է, այլ նաև այնպիսի քուն մը որ այդ քունով քնացողները երբեք պիտի չարթննան. ամէն պատիժ և վարձատրութիւն այս կեանքի մէջ է միայն. բարեգործն ու չարագործը, երկուքն ալ Ծեօ կ'երթան որ գրիթէ համարժէք է ունայնացման, ոչնչացման:

(*) Parousiaէն առաջ մեռնողներուն համար յարութիւն պիտի ըլլայ, իսկ անոնք որ երկրի վրայ պիտի ապրին մինչև այդ «մօծ օրը» անոնք ձևափոխութիւն (transformation) պիտի կրեն. երկու վիճակներու համար ալ հոգեւոր մարմիններ, ձևեր պիտի ըլլան:

(**) Պօղոս իր մանկութիւնը անցուց Տարսուսի մէջ, մինչև 12 տարեկան հասակը, երբ մահուակ մը ըստ եբրայական օրէնքի «միմաց Որդի» կը սեպուէր, որովհետև այդ տարիքէն տղան կը սկսէր երթարկուիլ Մովսիսական Օրէնքի ձիսական բոլոր արամագորութեանց, ինչպէս Յիսուս երթարկուեցաւ (Ղուկ. Բ. 42). երբ Պօղոս ձգեց Տարսուսը և Երուսաղէմ եկաւ, այն ատեն Երուսաղէմի մէջ կային երկու մրցակից աստուածաբանական և մեկնողական ուղղութիւններ, Հիլելի (Ն. Բ. 70-10 Գ. Ե.) և Շամայի. Հիլելի դպրոցը կը հակէր զէպի նուազ խառնապահէ մեկնութիւն, ու այս դպրոցը եղաւ հրեայ հոգիին ամենայն արտայայտութիւնը. Հիլելի յաջորդը և զաղափարներուն ժառանգորդը եղաւ Գամաղիէլ, որ ի նպաստ քրիստոնեաներուն արտայայտուեցաւ երբ առաքելները կը դատուէին Սենեարիոսի առջև. Գամաղիէլ եղաւ ու միշտ մնաց տիպաբար զաղափարական փարիսեցիի. անա այս մեծ ուսրբի ոտքերուն առջև էր որ Պօղոս աշակերտեցաւ և սորվեցաւ «ըրբազան գիտութիւնը»:

Տարսուսը եղաւ Պօղոսի քաղաքացիական հայրենիքը, ուր անիկա ստացաւ հռովմէական քաղաքացիի արտոյտը, հելլէն մշակոյթն ու լեզուն ու կերպով մը եղաւ աշխարհաքաղաքացի. իսկ Երուսաղէմը եղաւ իր հոգիին հայրենիքը, հայրենիք իր իմացականութեան և սրտին, և ուր ստացաւ լեցուն գիտակցութեամբ իր կրօնական և քաղաքական կապմունքներն և կառուցումին անջնջելի դրոշմը:

2) Ժողովողը կ'ըսէ թէ մարդու հոգին անմահ է, բայց անմիջապէս կ'աւելցնէ թէ իմաստուն մարդու անունը, յիշատակը պիտի չմեռնի. այս գաղափարը տարբեր է հին այն գաղափարէն թէ Շէօլը մարդու վախճանն է: Պօղոս ծանոթ էր այս գաղափարին:

3) Պօղոս կը ճանչնայ նաև իմաստութեան զիրքը, ուր ոչ միայն հոգիի անմահութեան մասին կը խօսուի (Ա. 15, Բ. 23, Պր. 1, Դ. 7), այլ նաև հոգիի նախագորութեան մասին (Ը. 90). բայց հոս ալ հոգիին անմահութիւն կայ միայն, հոգիին և որ յաւրովին կ'աւանդէ, իսկ մարմինը յարութիւն չունի (Գիրք Ենովքայ 2. 10, ՂԲ. 3, 2Գ. 3, Գիրք Յօրեմիէից ԻԳ. 31):

4) Մակր. մէջ ունինք մարմնոյ յարութեան վարդապետութիւնը, ամենէն տառական իմաստով. ըստ այդ շրջանի (Ն. Բ. 180-40) հրէական մտայնութեան եւ գաղափարաբանութեան, մարդիկ իրենց գերեզմաններէն պիտի յառնեն այնպէս ինչպէս սովորական կեանքի մէջ կ'արթննան քունէն. և այդ գաղափարը այնքան զօրուոր էր որ ինչզիքն կ'արտայայտէր քանդակագործութեան եւ նկարչութեան մէջ ևս: Նոյնիսկ ուսրբները կը ստղծեցին թէ արդարները յարութենէն ետք գաւազներ պիտի ծնին և Հիվիթանի մը վրայ նստած խնձոյք պիտի ընեն. (այս պարբերութիւնը անհեթեթ, կոշտ, մէկ բացատրութիւնն է Սղմ. 2Գ. 14 համարի, ուր ըսուած է. «զոռ փշրեցեր գզրուխս վիշապին և ետուր գնա կերակուր ժողովրդոց բնակելոց յանապատի»): Անա այս գաղափարն էր որ Կորնթոսի մէջ անհաւատալի կը նկատուէին և Պօղոս չստիպեր որ անոր հաւատան:

5) Ենովքայ գիրքին մէջ (ՄԱ. 4, 2Գ. 6) և Բարուկայ Յայցնութեան մէջ, ակնարկութիւններ կան յարութեան մարմիններու վիճակի մասին (*). յարութեան մարմինը նիւ-

(*) Հրէական Յատկութեանական (Apocalyptic) գրականութեան մէջ նոյն վարդապետութեան տարբերակներու կը հանդիպին: Գաղթիք Ենովքայ գիրքին մէջ մարմիններու յարութեան մասին գրուած է այսպէս. «Տէրը ըսաւ Միճայէի. գնա և Ենովքէն առ իր երկրաւոր գեղարք — իր մարմինը —, օծէ զայն իմ սուրբ իւզովս և հազուեցաւ զայն իմ փառքիս զգեատալը, իսկ Հնա-

Թական մարմինն է, փոխակերպուած հրա-
գեւոր մարմինի մը, ինչպէս են հրեշտակ-
ներու մարմինները:

Ատիկա նոր մարմնի ստեղծում չէ, եթէ
ստեղծում ըլլար, այն ատեն մարմնոյ յա-
րութեան զաղափարը անիմաստ պիտի ըլ-
լար. այս հոգեւոր մարմինը հրաշալի մեկ
պայծառակերպութիւնն է երկրաւոր նիւթա-
կան մարմինին. ահա այդ զաղափարն է որ
կ'որդեգրէ Պօղոս (Ա. Կորնթ. ԺԵ. 35).
Բայց թէ՛ ե՞րբ կ'ստացուի այս հոգեւոր
մարմինը, մահէն անմիջապէ՞ս ետք, յա-
րութենէ՞ն թէ դատաստանէ՞ն վերջ, մահ-
ուան ու հոգեւոր մարմնի ստացման եւ ըզ-
գեցման միջև միջոց մը, միջանկիալ վի-
ճակ մը, գոյութիւն մը, կա՞յ. այս կէտի
շուրջ է որ Պօղոսի մտածումը նոր փոփո-
խութիւն մը կը կրէ. երբ Ա. Կորնթ.
Թուղթը կը գրէր, կը վարդապետէր թէ
այդ հոգեւոր մարմինը կ'ստացուի յարու-

բարձումն նայեալ Մարգարէ գիրքին մէջ կը կար-
դանք. «տեսայ շուրջերը սրունք մերկացած էին
իրենց քիզիական զգեստները եւ այժմ կը հագնէին
երկնքէն եկած զգեստներ, և անոնք հրեշտակներու
պէս էին»:

քեան ասեմ. քայց երբ կը գրէր Բ. Կորնթ.
Թուղթը, (Ն. գլուխը) կ'ըսէր թէ այդ հո-
գեւոր մարմինը կ'ստացուի մահուան ընթացի-
ն:

Ինչպէս Պօղոս Առաքեալ, նմանապէս
առաքելական դարու մեն գէմքեր, հոգեւոր
մարմնի ստացման ժամանակի մասին երկու
տեսութիւն ունէին. ըստ առաջին տեսու-
թեան, հոգեւոր մարմինը արդէն գոյութիւն
ունի «յերկինս», և մեզի կ'սպասէ, և իբր
վերարկու կը ձգուի մեր նիւթական մարմ-
նոյն վրայ. իսկ ըստ երկրորդ տեսութեան,
հոգեւոր մարմինը աստիճանաբար կը կազ-
մուի մեր մէջ Ս. Հոգիին ազդեցութեամբ,
որ մեր մէջ բնակելով պատրաստ է ունէ
մէկ ատեն մեր նիւթական մարմինը փոխա-
կերպելու հոգեւոր մարմնի (Հռովմ. Ը. 11)(*):

ԱՐԹՈՒՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

(*) Ուղղափառ մտածումէն անկախաբար,
Ա. դարու քրիստոնեայ մտածողներէն ոմանք ալ
կ'ըսէին թէ կայ ետեղ մարմին մը, interim, նիւ-
թական մարմնի և յարութեամբ ստացուելիք
մարմնի միջև երկարած գուռ չըլլանին հագնուե-
լիք. այս մասին ոչ մէկ պաշտօնական ուսուցում
Ս. Հարցք քով է Ս. Գրական մատենադրութեան
մէջ:

ԲԱՆԱՍՏԵՂՇԱԿԱՆ

Լ ՈՒ Ս Ե Ր Գ ՈՒ Թ Ի Ի Ն

Ճերեկն աղջիկ մ'է անոյց ու քարմագեղ ու բուրեան...

Հոգին՝ կեանքի ու լոյսի հառազայթո՛ւ մ'անսահման,

Ձոր ցամաքին ու ծովին ու մարդերուն, իրերուն

Ան կը բախէ՛ լիաբուն:

Կու գայ կապոյտ անհունէն, ու քեւերուն քաւափայլ

Կ'իյնայ ըսուեք ծըփուն՝ լիներուն ծոցը մըռալլ:

Քաղցր ու ծորուն, լոյսի՛ պէս, մե՛ղքն է ծրպիսն իր անգին

Տիեզերի՛ փեթակին: